

Till Justitiedepartementet

Sveriges advokatsamfund har genom remiss den 27 maj 2003 beretts tillfälle att avge yttrande över betänkandet "Förstärkt granskning av polis och åklagare", SOU 2003:41 (Ju2003/4282/PO). Med anledning härav anför Advokatsamfundet följande.

Sammanfattning

Advokatsamfundet instämmer i huvudsak i kommitténs olika förslag till förbättringar av den ordinära tillsynen av polis och åklagare samt förbättringar i handläggningen av s.k. internutredningar. I några frågor förespråkar Advokatsamfundet en annan lösning än den kommittén förordar, vilket framgår närmare i det följande.

Advokatsamfundet anser dock att en av huvudfrågorna för kommittén, organisationsformen för internutredningarna, inte bör lösas på det sätt som kommittén förordar; att den nuvarande ordningen bibehålles. Ett av alternativen borde bli föremål för ytterligare beredning och utvärdering. Denna synpunkt utvecklas nedan i yttrandet.

Ordinär tillsyn

Rikspolisstyrelsen är den centrala förvaltningsmyndigheten för polisen och utövar i denna egenskap den ordinära tillsynen över polisverksamheten. Riksåklagaren utövar motsvarande ordinära tillsyn över åklagarväsendet.

Advokatsamfundet delar i huvudsak kommitténs uppfattning om reformbehovet i dessa delar av tillsynsverksamheten.

Den uppstramning av tillsynen som man önskar uppnå skall enligt kommittén i första hand åstadkommas genom förslag till ändringar i polisförordningen och i förordningen

med instruktion för Rikspolisstyrelsen, respektive för åklagarväsendet i åklagarförordningen och i förordningen med instruktion för Riksåklagaren.

Advokatsamfundet instämmer i de föreslagna författningsändringarna.

Den föreslagna förpliktelsen för polisstyrelsen att årligen fastställa en plan för sin tillsyns- verksamhet bör emellertid också - på motsvarande vis - införas inom åklagarväsendet.

Advokatsamfundet delar i huvudsak också kommitténs bedömning att det inte finns tillräckliga skäl att inrätta ett särskilt tillsynsorgan för att utöva den ordinära tillsynen. Ett problem finns emellertid när det gäller Rikspolisstyrelsens tillsyn över Rikskriminalpolisens och Säkerhetspolisens operativa verksamhet. Kommitténs förslag till lösning (avsnitt 7.4.1) förefaller inte helt övertygande. Advokatsamfundet ansluter sig i denna del till Säpo/Rikskrim-kommitténs tidigare förslag (SOU 2000:25) om att en oberoende nämnd med parlamentarisk sammansättning skall inrättas med uppgift att utöva tillsyn över just denna verksamhet. När det gäller skälen för Advokatsamfundets ställningstagande hänvisas till den redogörelse som finns intagen i betänkandet på s. 60-61.

Internutredningar

Frågan om hur brottsanmälningar och klagomål mot anställda inom polisen och åklagarväsendet skall handläggas, har varit föremål för en långvarig debatt. Huvudsakligen har oenigheten gällt huruvida ett nytt - från åklagare och polis fristående - utredningsorgan borde inrättas. Frågan har också behandlats i flera tidigare utredningar och rapporter. Det är knappast troligt att kommitténs behandling av ämnet innebär någon slutpunkt i diskussionen.

Handläggningen av dessa frågor är naturligtvis av mycket stor vikt ur demokratisk och rättssäkerhetssynpunkt. Ytterst gäller det vilken tilltro som allmänheten sätter till rättsväsendet.

Advokatsamfundet instämmer emellertid till en början i de olika förslag som framläggs i syfte att förbättra utredningsverksamheten (särskilt utsedda åklagare, lekmannainsyn genom polisstyrelserna, strama regler om handläggningstiderna för förundersökning och beslut i åtalsfrågan, beredskapssystem samt informationsinsatser).

Särskilt regleringen av handläggningstiderna bedöms av Advokatsamfundet vara en viktig förbättring, förutsatt att medelstilledningen till verksamheten medger att en god och hög kvalitet samtidigt upprätthålls.

Advokatsamfundet instämmer även i förslaget att låta Justitiekanslern överta Riksåklagarens ansvar i fråga om brott i tjänsten av åklagare när det gäller att besluta om att inleda förundersökning, att vara förundersökningsledare, att fatta beslut i åtalsfrågan och att utföra åtalet vid domstol.

Den fråga som ger anledning till viss tvekan är dock kommitténs ställningstagande att den nuvarande organisationsformen för utredning av brott begångna av polisanställda, bör bibehållas.

Advokatsamfundet kan i huvudsak godta de invändningar som görs mot två av huvudalternativen till en annan organisationsform (SEFO-modellen och domstolsprövningsmodellen).

Det är framför allt oklarheter kring och en sammanblandning av rollerna för rättssystemets aktörer som för Advokatsamfundet utgör de största bristerna i dessa två alternativ.

Alternativet att hantera internutredningarna i en självständig myndighet bör emellertid inte - som kommittén gör - omedelbart förkastas som endast en kosmetisk skillnad i förhållandet till gällande ordning. Huruvida en sådan ordning i realiteten är ägnad att åstadkomma självständiga internutredningar som i tydligt större utsträckning än hittills skapar ett förtroende för en kvalitativt högtstående oberoende granskning är helt avhängig detaljutformningen av ett sådant förslag. En reell förändring, genom en ökad självständighet, torde om viljan finns och erforderliga resurser tillförs kunna uppnås i en sådan organisationsmodell.

Det skall understrykas att de handläggningsförbättringar som kommittén har föreslagit - och om vilka Advokatsamfundet ovan har uttalat sitt gillande - naturligtvis kan genomföras även i annan organisationsmodell.

Enligt Advokatsamfundet borde frågan om en självständig organisationsform ytterligare utredas och framläggas som ett konkret alternativ.

SVERIGES ADVOKATSAMFUND

Axel Calissendorff

Anne Ramberg